

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
імені А.В. НЕЖДАНОВОЇ**

Затверджено

Вченою радою ОНМА ім. А.В. Нежданової
2 червня 2017 р. (протокол № 10)

Голова Вченої ради, доктор мистецтвознавства,
професор, ректор
Сокол О.В.

Кафедра філософії та гуманітарних дисциплін

ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ

Типова програма для магістрів

Код та найменування спеціальності	025 «Музичне мистецтво»
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Спеціалізація	«Фортепіано», «Музикознавство», «Композиція», «Оркестрові струнні інструменти», «Оркестрові духові та ударні інструменти», «Народні інструменти», «Спів», «Хорове диригування», «Оперно-симфонічне диригування».

Підготовлена на основі принципів
Європейської кредитно-трансферної системи ЄКТС

Укладач програми – Роджеро О.М., кандидат філос. наук, професор

Рецензенти – Голубович І.В., доктор філос. наук, професор
Шевцов С.П., доктор філос. наук, доцент

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та гуманітарних дисциплін ОНМА ім. А. В. Нежданової.
Протокол № 4 від 17 травня 2017 року

Структура програми навчального курсу «Філософія і методологія художньої творчості»

Предмет: Філософія і методологія пізнання; філософія художньої творчості

Пояснення до програми курсу:

Кредитно-модульні характеристики курсу	Ступінь	Характеристика
Кількість кредитів ECTS - 3 Залікових (змістових) модулів - 2 Тижневих годин - 2 Залік (підсумковий модуль) – 1-й семестр	Магістр	Курс – обов’язковий 1 семестр Лекції – 30 годин Самостійна робота – 60 год. Загальний обсяг – 90 год. Форми рейтингового оцінювання знань – письмове контрольне тестування, реферати, залік

Курс	Семестр	Модуль 1	Ведення конспекту, відвідування лекцій	Модуль 2	Ведення конспекту, відвідування лекцій	Залік (підсумковий модуль)
1 маг	1	25	10	25	10	30
Залікові бали – 61 – 100 за семестр						

Мета та завдання дисципліни

Метою курсу «Філософія і методологія художньої творчості» є формування студентами-магістрами вмінь використовувати основні філософські та загально-наукові методи пізнання в безпосередній науковій, освітянській і практичній діяльності (в першу чергу при підготуванні магістерської дослідницької роботи).

Метою цього курсу також є оволодіння студентами-магістрами специфікою пізнання у гуманітарній сфері та у мистецтві, формування філософської та мисленої культури розуміння природи людської художньої творчості, а також осмислення художніх творів (особливо у музичному мистецтві) та їх засобів існування.

Мета викладання курсу є:

- ознайомлення студентів-магістрів з основними питаннями методології науки та оволодіння ними методологією дослідницької діяльності та наукового мислення взагалі;
- оволодіння методологічним апаратом аналізу закономірностей виробництва та застосування сучасного наукового знання;
- оволодіння культурою філософської, естетичної і художньо-сміслової інтерпретації творів мистецтва (і музики у тому числі);
- вміння орієнтуватись у складних процесах, що мають місце у сучасній культурі і духовному житті.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

ТЕМИ	Кількість годин			
	Всього 90	з них		
		Лекції 30	СРС 60	Форми контролю
Частина I. Філософсько-методологічні проблеми наукового пізнання				
1. Філософія, методологія, наука		4	8	
2. Методи і форми наукового пізнання: логічні засоби пізнання		4	8	
3. Методи і форми наукового пізнання: мислеві прийоми пізнання		2	4	
4. Методи наукового пізнання: емпіричний і теоретичний етапи пізнання		4	8	
5. Основні форми наукового пізнання		4	8	
6. Онтологічні проблеми у науковому пізнанні		2	4	
Частина II. Філософські проблеми художньої творчості				
7. Онтологічні проблеми в художній творчості		2	4	
8. Проблема розуміння в філософії і мистецтві та герменевтика і її місце серед гуманітарних дисциплін		4	8	
9. Філософські аспекти проблеми інтерпретації у музиці		4	8	
ЗА СЕМЕСТР	90	30	60	залік

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

ЧАСТИНА I. Філософсько-методологічні проблеми наукового пізнання.

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, НАУКА (4 години)

1. Наука як конкретні форми пізнавальної діяльності.

Історичні форми науки. Критерії науковості знання.

2. Предмет методології науки і рівні методологічного аналізу.

3. Основні функції наукових знань і структура наукових досліджень.

Форми пізнавальної діяльності: практика, наука, релігія, мистецтво.

Наука як специфічна форма пізнавальної активності, її походження.

Емпірична наука, що з'являється на потребу практики (Вавилон, Месопотамія, Древній Єгипет). Наука у Древній Греції ("Грецьке диво"), поява геометрії з практики виміру землі, геометрія як наука про фігури, що знаходиться в просторі. Народження теоретичного напрямку у давньогрецької філософії. Концепція "теорії". Система геометрії Евкліда як зразок дедуктивної теорії. Структура дедуктивної теорії: аксіоми, постулати, теореми.

Наука в середньовіччі. Розділення мудрості і навчання. Класифікація наук: богослов'я, метафізика, природознавство (трикутник дисциплін). Роль арабської культури у знайомстві середньовічної Європи з досягненнями античної науки. Поява експериментальної науки і застосування кількісних (математичний) методів в епоху пізнього середньовіччя (Альбертус Магнус, Р. Grosseteste, Р. Бекон).

Наука Відродження. Експериментальна магія, алхімія, астрологія (Парацельс і Pomponazzi). Натурфілософія і теологія (Дж. Бруно і N. Cusa).

Наукова революція XVI-XVII століть і поява класичної науки. Коперніковська модель світу - революція в галузі астрономії. Універсальність механічно-геометричного методу (І. Кеплер, Галілео Галілей, І. Ньютон). Систематичне використання експерименту як форми емпіричних знань. Математика як метод опрацювання результатів експерименту і як мова науки.

Поява неklasичних науки в результаті науково-технічної революції у фізики на рубежі XIX-XX ст. Теорія атомної будови, теорії відносності і квантова механіка - етапи розвитку неklasичної фізики у XX столітті. Особливості неklasичної науки (зміна класичної схеми суб'єктно-об'єктних відносин (проблема спостерігача) і «конфлікт» інтерпретацій. Поняття пост-неklasичної науки.

Критерії науковості знань. Об'єктивний характер наукових знань і їх доказовість. Принцип верифікації. Системність як обов'язкова умова науковості знань. Наукова новизна і приріст знання є невід'ємним атрибутом наукового пізнання.

Концепція "органопроєкції" П. Флоренського. Загальне (підсумкове) визначення науки як специфічної форми пізнавальної діяльності людини.

Концепція методології та її дуальність. Методологія як наука про метод. Предмет методології науки та її місце серед інших наукових дисциплін.

Методологія та логіка науки. Методологія та філософії (гносеологія). Методологія та соціологія науки. Методологія та психологія науки. Методологія та наукознавство.

Методологічний аналіз і його рівні. Три групи методів наукового пізнання (філософські методи, загальнонаукові методи та частково наукові методів). Рівні методологічного аналізу.

Основні функції наукових знань: опис, пояснення, прогноз, розуміння. Структура наукових досліджень. Проблема початку наукових досліджень. Поняття основного циклу наукових досліджень і проблема співвідношення фактів та їх теоретичного пояснення.

Тема 2. МЕТОДИ І ФОРМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ: ЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПІЗНАННЯ (4 години)

Семіотика як наука про знаки. Класифікація знаків. Знак, зображення, символ. Розділи семіотика: syntactics, семантика, прагматика. Концепція semiosis. Структура знака: знак, значення, сенс. Трикутник Frege.

Логіка як розділ семіотики. Предмет логіки як науки. Основні закономірності логіки (закон тотожності, закон непротиріччя, закон виключення третього). Чуттєве пізнання і раціональне пізнання. Логічне мислення і його основні форми.

Поняття як форма логічне мислення. Обсяг і зміст акту та закон їх зворотного співвідношення. Визначення понять та основні види визначення (реальні, номінальні та остенсивні).

Судження як форма логічне мислення. Суб'єктно-предикативна структура судження. Класифікація суджень. Судження і висловлювання. Застосування математичних методів у логіці. Логічні змінні та логічні константи. Логічні функції: кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації, заперечення. Основи логіки предикатів і логіки висловлювань.

Умовивід як форма логічного мислення. Індукція, дедукція та традукція. Види умовиводів. Поняття силогізму. Символізація і формалізація в логіці.

Тема 3. МЕТОДИ І ФОРМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ: МИСЛЕВІ ПРИЙОМИ ПІЗНАННЯ (2 години)

Методи мислення та їх роль у пізнанні. Аналіз і синтез, їх відмінність і взаємодоповнення. Системний аналіз та системний синтез. Абстракція та її роль у пізнанні. Абстракції і абстрагування. Види абстракцій (абстракція тотожності і абстракції відмінності). Ідеалізація як специфічний вид абстракції.

Тема 4. МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ: ЕМПІРИЧНИЙ І ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕТАПИ ПІЗНАННЯ (4 години)

Проблема методу в історії знань. Мислення, спостереження і експеримент в античній науці. Схоластичний метод в середньовічному пізнанні. Проблема методу у філософії та у науці нового часу (Ф. Бекон і Р.Декарт).

Методи наукового пізнання. Спостереження як метод емпіричного пізнання. Роль прибору у пізнанні. Експеримент як вища форма емпіричних знань, його особливості та умови його побудови. Метод моделювання в науці. Концепція моделі. Модель і об'єкт. Відносини ізоморфізму і гомоморфізму. Модель і тлумачення. Типи моделей. Методи класифікації, систематизації та типологізування.

Тема 5. ОСНОВНІ ФОРМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ (4 години)

Базові форми наукового знання (проблема, факт, закон, теорія, гіпотеза). Поняття науковий факт і його двоїстість. Роль фактів в пізнанні. Методи синтезу фактів і концепція наукового закону. Різниця емпіричних та теоретичних законів. Поняття наукової теорії. Види наукових теорій. Структура наукової теорії. Методи побудови наукових теорій. "Теоретична навантаженість" наукових фактів. Поняття наукових проблем. Проблеми і завдання. Формулювання наукових проблем. Поняття наукової гіпотези. Вимоги до наукових гіпотез. Наукова гіпотеза і наукова теорія. К. Поппер про способи підтвердження наукових теорій: принцип фальсифікації як критерій для розрізнення між наукових і ненаукових знань.

Тема 6. ОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ У НАУКОВОМУ ПІЗНАННІ (2 години)

Поняття онтології. Онтологія як філософське вчення про буття. Поняття буття і його види. Буття та існування. Будучи і суще.

Теорія «третього світу» К. Поппера і перспектива її поширення, в тому числі на сферу культури і художньої творчості.

ЧАСТИНА II. Філософські проблеми художньої творчості

Тема 7. ОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ХУДОЖНІЙ ТВОРЧОСТІ (2 години)

Поняття мистецьких подій. Твір мистецтва і проблема його відтворюваності (В. Бенджамін).

Тема 8. ПРОБЛЕМА РОЗУМІННЯ В ФІЛОСОФІЇ І МИСТЕЦТВІ. ГЕРМЕНЕВТИКА І ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ГУМАНІТАРНИХ (4 години)

Проблема розуміння у філософії і мистецтві. Герменевтика як наука про тлумачення та основні етапи її розвитку. В. Ділтей і поява філософської герменевтики. Розвиток філософської герменевтики у працях М. Хайдеггера, Х.-Г. Гадамера і П. Рикьора (поняття і проблема "герменевтичне коло; "забобони" і розуміння; "конфлікт інтерпретацій").

Тема 9. ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ У МУЗИЦІ (4 години)

Основне питання філософії в музиці і проблеми існування музичного твору. "Повернення" платонівських ідей в сучасному тлумаченні творчого процесу. А. Шнітке про витоки композиторського мислення та його інтерпретативному характері.

Художній (музичний) твір і проблеми його розуміння. Художній твір та його "світ". Мова художнього твору. Твір як єдність мови і сенсу. Проблема інтерпретації в музиці.

Перелік основних питань для підготовки до заліку

1. Методологічна функція філософії.
2. Філософія, методологія, наука.
3. Методологія науки та її предмет.
4. Рівні методологічного аналізу.
5. Наука та її історичні форми.
6. Критерії науковості знання.
7. Основні функції наукового знання.
8. Проблема метода в історії пізнання.
9. Логіка як розділ семіотики.
10. Основні закони логіки.
11. Основні форми логічного мислення та логічні засоби пізнання.
12. Аналіз і синтез як мислєві прийоми.
13. Абстракція та її різновиди.
14. Емпіричний та теоретичний етапи пізнання.
15. Методи емпіричного пізнання.
16. Основні форми наукового пізнання.
17. Теоретичне пізнання. Наукові закони і теорії.
18. Онтологія як філософська дисципліна.
19. Структура наукового дослідження.
20. Теорія «об'єктивного розуму» К. Поппера.
21. Поняття буття та його різновиди.
22. Основне питання філософії музики і проблема буття музичного твору.
23. Платонівські ідеї та композиторське мислення.
24. Проблема розуміння в філософії.
25. Герменевтика та основні етапи її розвитку.
26. Філософська герменевтика у ХХ столітті.
27. Герменевтика і музика.
28. Проблема розуміння у мистецтві.
29. Музичний твір і проблема його розуміння.
30. Художній твір і його «світ». Мова художнього твору.
31. Поняття художньої події.
32. Твір мистецтва і проблема його неповторності.
33. Проблема інтерпретації в музиці.

Рекомендована література

а) Першоджерела:

1. Беньямин В. Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости. Избр.эссэ. – М.: Медиум, 1996.
2. Гадамер Г.Г. Актуальность прекрасного. – М.: Искусство, 1991.
3. Гадамер Г.Г. Істина і метод: Герменетика I: Основи філософської герменевтики. Герменевтика II: Доповнення. – К.: Юніверс, 2000.
4. Гартман Н. К основоположению онтологии. – СПб.: Наука, 2003.
5. Ингарден Р. Исследования по эстетике. – М.: Изд-ство иностр. лит-ры, 1962.
6. Поппер К.Р. Логика и рост научного знания. – М.: Прогресс, 1983.
7. Рікер П. Про інтерпретацію / Рікер П. Після філософії: Кінець чи трансформація? – К.: Четверта хвиля, 2000.
8. Рикёр П. Конфликт интерпретации: Очерки о герменевтике. – М.: Канон-Пресс С: Кучново поле, 1995.

б) Основна:

1. Философия и методология науки / Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений по ред. Купцова В.И. – М.: Аспект Пресс, 1996.
2. Философия и методология истории. – М.: Прогресс, 1977.
3. Конверський А.Є. Логіка (традиційна і сучасна). – К., 2008.
4. Богачов А.В. Філософська герменевтика: Навч. посібник. – К.: курс, 2006.
5. Тисельтон Э. Герменевтика. – Черкасы: Коллоквиум, 2011.

в) Додаткова:

1. Бронштейн А.П., Долинский И.Н. Вопросы теории и методологии исторического исследования / Учеб. пособие для ВУЗов. – М.: Высшая школа, 1986.
2. Голдстейн М., Голдстейн И. Как мы познаём. Исследования процесса научного познания. – М.: Знание, 1984.
3. Гетманова А.Д. Логика. – М., 2002.
4. Жеребкін В.Є. Логіка. – К., 2008.
5. Зеот В. Элементарная логика. – М.: Высшая школа, 1985.
6. Ополев В.Т. Логика: Учеб.-справочн. пособие. – Одесса: ВМВ, 2010.
7. Роджеро А.Н. Герменевтика и научная рациональность (понимание как методологическая проблема культурно-исторических исследований) / Труды семинара по герменевтике (Герменеус). Вып. 1. – Одесса: Принт Мастер, 1999.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

№	визначення	за національною системою	за системою рейтингу ОДМА (бали)	оцінка за шкалою ECTS
1	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	відмінно	90 - 100	A
2	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	добре	82 - 89	B
3	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок		75 - 81	C
4	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	задовільно	69 - 74	D
5	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		61 - 68	E
6	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як перескласти	незадовільно	35 - 60	FX
7	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 - 34	F